

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОЇ СЕПАРАЦІЇ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Годик Софія

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Hodyk.Sofia@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1219-4864>

Мета. У статті розкрито теоретико-методологічний аналіз проблеми емоційної сепарації в процесі становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці. Мета полягала у дослідженні особливостей емоційної сепарації в юнацькому віці.

Методи. Для досягнення поставлених цілей були використані такі методи науково-теоретичного вивчення проблеми: аналіз, синтез, абстрагування, систематизація, узагальнення для визначення поняття сутності емоційної сепарації, моделювання – з метою визначення впливу емоційної сепарації на становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці.

Результати. Теоретико-методологічний аналіз тематичної науково-психологічної літератури з проблем емоційної сепарації та особистісної самоідентичності в юнацькому віці дав підстави стверджувати існування між ними взаємозв'язку. Як було сказано раніше, концепція емоційної сепарації ще не набрала обертів у літературі в будь-якій галузі. Психологія та суміжні науки мають можливість прийняти це поняття та побудувати для нього теоретичну основу в рамках нашої професії. Під час успішної емоційної сепарації молоді люди, юнаки стають психологічно незалежними, емоційно відокремлюючись від батьків і одночасно розвиваючи почуття довіри до них. Однак незалежність від батьків не є лише емоційною сепарацією. Теорія прихильності наголошує на важливості емоційного зв'язку між батьками та дітьми, який сприяє адаптивній незалежності дитини від батьків – процесу сепарації. Безпечні стосунки між батьками та юнаками можуть сприяти здоровій автономії та, у свою чергу, позитивній психосоціальній адаптації, а також формуванню особистісної ідентичності.

Висновки. В юнацькому віці відбувається розширення можливостей дитини, яке позначається, зокрема, емоційним відділенням суб'єкта від його сімейного контексту. Тобто емоційна сепарація дитини від батьків, що є цілком здоровим процесом. Наше дослідження якраз і є спробою виявити, як

особистісна ідентичність юнаків пов'язана з параметрами стосунків між ними та батьками, тобто емоційна сепарація.

Ключові слова: емоційна сепарація, сепарація-індивідуація, ідентичність, особистісна ідентичність, юнацький вік.

Sofia Hodyk. Theoretical and methodological analysis of the problem of emotional separation in the process of establishing personal identity in youth.

Purpose. The article reveals a theoretical and methodological analysis of the problem of emotional separation in the process of forming personal identity in youth. The goal was to study the characteristics of emotional separation in youth.

Methods. To achieve the goals, the following methods of scientific and theoretical study of the problem were used: analysis, synthesis, abstraction, systematization, generalization to define the concept of the essence of emotional separation, modeling - in order to determine the impact of emotional separation on the formation of personal identity in youth.

Results. The theoretical and methodological analysis of the thematic scientific and psychological literature on the problems of emotional separation and personal self-identity in youth gave reasons to affirm the existence of a relationship between them. As mentioned earlier, the concept of emotional separation has not yet gained momentum in the literature in any field. Psychology and related sciences have the opportunity to accept this concept and build a theoretical basis for it within the framework of our profession.

During successful emotional separation, young people and adolescents remain psychologically independent, emotionally separating from their parents while simultaneously developing a sense of trust in them. However, independence from parents is not just emotional separation. Attachment theory emphasizes the importance of the emotional bond between parents and children, which impairs the child's adaptive independence from parents - the process of separation. Secure relationships between parents and adolescents can promote healthy autonomy and, in their case, positive psychosocial adaptation, as well as the formation of personal identity.

Conclusions. In adolescence, the child's opportunities expand, which is marked, in particular, by the emotional separation of the subject from his family context. That is, emotional separation of the child from the parents, which is a completely healthy process. Our research is precisely an attempt to reveal how the personal identity of young men is related to the parameters of the relationship between them and their parents, that is, emotional separation.

Keywords: emotional separation, separation-individuation, identity, personal identity, youth.

Вступ. Емоційна сепарація у стосунках між батьками та їх дітьми є важливим фактором у формуванні особистості. Загалом наш аналіз допомагає краще зрозуміти психологічні особливості

феномену емоційної сепарації. Нами був здійснений теоретико-методологічний аналіз феномену емоційної сепарації та процесу особистісної ідентичності юнаків у науково-психологічній літературі (Годик, 2024).

Формування особистості є основним завданням розвитку в підлітковому та юнацькому віці. Поряд із формуванням ідентичності ці вікові межі є періодами процесу сепарації-індивідуації (Blos, 1967). В юнацькому віці повинна досягатися остаточно незалежність від батьків, зокрема і емоційна незалежність, емоційна сепарація. Позитивні ефекти своєчасної сепарації з батьками добре доведені в науково-психологічній літературі (Коерке & Denissen, 2012).

В юнацькому віці відбувається розширення можливостей дитини, яке позначається, зокрема, емоційним відділенням суб'єкта від його сімейного контексту. Тобто емоційна сепарація дитини від батьків, що є цілком здоровим процесом. Коли це емоційне відділення, емоційна сепарація стає дисфункціональною, мова йде про критичну відстороненість або ж відчуження. Щоб цього не сталося, варто зробити все, щоб процес емоційної сепарації пройшов успішно і тоді вдасться уникнути і не побачити прояви відчуження.

Особливу увагу важливо звернути на дослідження сепараційних процесів у студентському віці, оскільки саме юнацтво вважається другим значущим, або завершальним, періодом психологічної сепарації, коли молода людина отримує шанс впоратися з усім внутрішнім та зовнішнім тиском, вирішити важливі завдання розвитку та поєднати досягнуті на цьому шляху результати в ясну і несуперечливу ідентичність (Kulchytska, 2014; Кульчицька, Мудрик, Федотова, 2015).

Мета статті полягає у дослідженні особливостей емоційної сепарації в юнацькому віці. Виходячи з поставленої мети нами були заплановані наступні завдання: зробити теоретико-методологічний аналіз та конкретизувати поняття емоційної сепарації, а також особистісної ідентичності; здійснити науково-психологічний аналіз впливу емоційної сепарації на становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці.

Методи та процедура дослідження. У дослідженні застосовувалися такі методи науково-теоретичного вивчення проблеми: аналіз, синтез, абстрагування, систематизація, узагальнення для визначення поняття сутності емоційної сепарації,

моделювання – з метою визначення впливу емоційної сепарації на становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці.

Обговорення результатів. На підставі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми констатуємо, що емоційна сепарація концептуалізується як досвід емоційного дистанціювання від батьків, починаючи з того моменту, коли діти сприймають своїх батьків як людей, які відрізняються від них самих. Це передбачає прийняття менш ідеалізованого сприйняття батьків, як шлях до зменшення залежності від них.

Після тривалої концептуальної та емпіричної суперечки (Коерке and Denissen 2012), дане дослідження розрізняє емоційну сепарацію від відстороненості. Протилежним полюсом надійної прихильності є відстороненість, яка визначається як більш радикальна форма емоційного відокремлення від батьків, у якій дитина відчуває брак батьківської підтримки та прийняття та відчуває недовіру або навіть відчуження (Delhayе et al. 2011; Ryan and Lynch 1989).

Проте більшість досліджень проводяться в пізньому підлітковому віці та/або в дорослому віці (Campbell, Adams, & Dobson, 1984) або стосовно батьківської підтримки та прихильності (Meeus & Dekovic, 1995; Meeus & de Wied, 2007).

Проте дослідження не проводяться стосовно емоційної сепарації. Таким чином, особливо цікаво розібратися, які психологічні особливості даного феномену, а також, коли емоційна сепарація є корисною для розвитку та адаптації, а коли – ні.

Емоційна сепарація визначається як здатність людини емоційно відрізнитися від іншої, будучи емпатичною (Corcoran, 1982; 1983).

Як було сказано раніше, концепція емоційної сепарації ще не набрала обертів у літературі в будь-якій галузі. Психологія та суміжні науки мають можливість прийняти це поняття та побудувати для нього теоретичну основу в рамках нашої професії (Sara Marie Kintzle, 2012).

Під час успішної емоційної сепарації молоді люди, юнаки стають психологічно незалежними, емоційно відокремлюючись від батьків і одночасно розвиваючи почуття довіри до них (Sugimura, K. et al, 2023). Однак незалежність від батьків не є лише емоційною сепарацією. Теорія прихильності наголошує на важливості емоційного зв'язку між батьками та дітьми, який сприяє адаптивній незалежності дитини від батьків — процесу сепарації, що

супроводжується батьківською довірою (огляд див. Allen & Tan, 2016).

Не всі діти завжди відчувають єдиний тип балансу цих компонентів відносин. Логічно припустити, що існують різноманітні профілі самовідчуження, визнання себе та інших і довіри батьків. Виявлення цих профілів є важливим для того, щоб зрозуміти практичні наслідки щодо типів молодих людей, які знаходяться в групі ризику і потребують підтримки, щоб досягти здорової незалежності від своїх батьків, в нашому випадку саме емоційної сепарації (Sugimura, K. et al, 2023).

Безпечні стосунки між батьками та юнаками можуть сприяти здоровій автономії та, у свою чергу, позитивній психосоціальній адаптації, а також формуванню особистісної ідентичності (Allen & Tan, 2016). Відповідно, це дослідження було зосереджено на почутті ідентичності — аспекті розвитку (Sugimura et al., 2018) — і задоволеності життям — аспекті благополуччя (Žukauskienė et al., 2020) — як ключових індикаторів психосоціальної адаптації молоді. Синтез ідентичності означає, наскільки різні аспекти ідентичності поєднуються разом, представляючи відчуття визнання та відчуття того, що людина знає, куди вона йде (Sugimura, K. et al, 2023).

Наприклад, у Японії можливості дослідження через сепарацію з батьками не так цінуються, як у західних культурах (Umemura та ін., 2018). Однак, хоча деякі з цих цінностей близькості зберігаються в японському суспільстві та серед старших поколінь, молоді покоління все більше цінують автономію та свободу волі (Sugimura, 2020).

Таким чином, можна припустити, що японська молодь стає незалежною від батьків, як це запропоновано теоріями сепарації-індивідуації та прихильності — моделями, розробленими в західному контексті. Звідси, японська молодь є відповідним прикладом того, як молоді люди стають незалежними від батьків, зберігаючи з ними міцні емоційні зв'язки, і, у свою чергу, як це пов'язано зі здоровою ідентичністю та задоволеністю життям (Sugimura, K. et al, 2023).

Якість стосунків між батьками та дітьми, як правило, стає більш емоційно розділеною, рівною та взаємною в юнацькому віці (Branje, 2018). Цей процес характеризується зміною динаміки різних компонентів цих взаємовідносин (Коерке & Denissen, 2012).

Юнацький вік – це період, коли змінюється характер стосунків батьків і дітей, формується особистість. Частота та тривалість

контактів між батьками та юнаками зменшуються (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck, & Duckett, 1996), стосунки між батьками та юнаками стають менш авторитарними та більш егалітарними (Youniss & Smollar, 1985), а ідентичність стає менш дифузною і більш чіткою та сформульованою (Erikson, 1968; Adams & Fitch, 1982; Waterman, 1993).

У цій статті досліджується зв'язок між зміною стосунків між батьками та юнаками у юнацькому віці та розвитком ідентичності. Зокрема, ми перевіряємо нашу альтернативну інтерпретацію гіпотези поділу-індивідуації. Це тлумачення стверджує, що відокремлення від батьків не є передумовою для індивідуації, а скоріше відокремлення та індивідуація є двома паралельними процесами розвитку в юнацькому віці (Meeus, Iedema, Maassen, & Engels, 2005).

Юнацький вік також вважають періодом життя, коли ідентичність досягає верху (Erikson 1968). Як описав Еріксон (1968), формування особистісної ідентичності є фундаментальним завданням розвитку в юнацькому віці, і воно служить компасом для навігації протягом життя після юнацького віку (Montgomery та ін. 2008). У той час як узгоджене та послідовне відчуття ідентичності призводить до високого рівня добробуту та психологічного здоров'я, заплутане відчуття ідентичності пов'язане з кластером проблемної поведінки (наприклад, Шварц та ін. 2009; Шварц та ін. 2015).

Основним фактором, який впливає на формування ідентичності юнаків, є якість стосунків між батьками та юнаками (наприклад, Крогер і Марсія, 2011, для ознайомлення).

Існують непрямі докази збільшення емоційної сепарації протягом раннього та середнього юнацького віку, яке потім стабілізується і навіть зменшується в пізньому юнацькому віці (Collins and Steinberg 2006; De Goede et al. 2009; Shanahan et al. 2007; Van Petegem et al. 2015). Однак ця тенденція розвитку не проявляється, якщо емоційна сепарація не диференціюється від більш негативних аспектів міжособистісної дистанції з батьками, і в цих випадках існує незначний зв'язок із віком (Parra et al. 2015).

Згідно з Beyers et al. (2003), емоційна сепарація є здоровим і адаптивним процесом, який відчуває більшість дітей, тоді як відчуження характеризується більш негативними та конфліктними стосунками, які відчуває невелика підгрупа дітей. Таким чином,

можна припустити, що емоційна сепарація постійно зростає в юнацькому віці.

Особистість юнака намагається сформувати єдину картину світосприйняття, в якій усі цінності й оцінки мають бути синтезовані. В ранній юності індивід прагне до переоцінки самого себе, стосунків з близькими людьми, з суспільством у цілому в фізичному, соціальному й емоційному планах з метою виявити різні грані своєї Я-концепції і стати нарешті самим собою та самоідентифікуватися.

Пошук ідентичності може відбуватися по-різному. Деякі молоді люди на шляху тривалих пошуків ідентичності стикаються зі значними труднощами. Нерідко ідентичність здобувається лише після довгих і виснажливих проб та помилок.

Висновки. Таким чином результати нашого теоретико-методологічного аналізу стверджують, що в юнацькому віці відбувається розширення можливостей дитини, яке позначається, зокрема, емоційним відділенням суб'єкта від його сімейного контексту. Тобто емоційна сепарація дитини від батьків, що є цілком здоровим процесом. Коли це емоційне відділення, емоційна сепарація стає дисфункціональною, мова йде про критичну відстороненість або ж відчуження. Щоб цього не сталося, варто зробити все, щоб процес емоційної сепарації пройшов успішно і тоді вдасться уникнути і не побачити прояви відчуження.

Саме юнацький вік – це час емоційного відокремлення, емоційної сепарації від рідної сім'ї, а також те, що процес індивідуалізації має бути успішно завершений для того, щоб дитина стала здоровою незалежною дорослою людиною, з відчуттям особистої автономії. Варто зазначити, що необхідність здорових стосунків між батьками та молодими дорослими можуть слугувати успішному перебігу емоційної сепарації.

Незважаючи на вагомий внесок, наведені вище дослідження не вивчали зв'язок між емоційною сепарацією та формуванням особистісної ідентичності в юнацькому віці. Наше дослідження якраз і є спробою виявити, як особистісна ідентичність юнаків пов'язана з параметрами стосунків між ними та батьками, тобто емоційна сепарація.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в емпіричному дослідженні впливу емоційної сепарації на процес становлення особистісної ідентичності в юнацькому віці.

Література:

1. Годик, С. (2024). Психологічні особливості феномену емоційної сепарації в юнацькому віці. *Психогенеза особистості: норма і девіація* : зб. наук. статей і тез. (с. 31-41). Луцьк : ФОП Мажула Ю. М.
2. Кульчицька, А. В, Мудрик, А. Б, Федотова, Т. В. (2015). Становлення комунікативної компетентності в студентів-психологів. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2, 100-109.
3. Adams, G., & Fitch, S. (1982). Ego stage and identity status development: a cross-sequential analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 574–583.
4. Allen, J. P. & Tan, J. S. (2016). The multiple facets of attachment in adolescence. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (3rd ed., pp. 399–434). Guilford Press.
5. Beyers, W., Goossens, L., Vansant, I., & Moors, E. (2003). A structural model of autonomy in middle and late adolescence: Connectedness, separation, detachment, and agency. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 351–365. <http://dx.doi.org/10.1023/a:1024922031510>
6. Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 22(1), 162–186. <https://doi.org/10.1080/00797308.1967.11822595>
7. Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, 12(3), 171–176. <https://doi.org/10.1111/cdep.12278>
8. Campbell, E., Adams, G. R., & Dobson, W. R. (1984). Familial correlates of identity formation in late adolescence: A study of the predictive utility of connectedness and individuality in family relations. *Journal of Youth and Adolescence*, 13(6), 509–525. <https://doi.org/10.1007/BF02088596>
9. Collins, W. A., & Steinberg, L. (2006). Adolescent development in interpersonal context. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 1003–1067). New York: Wiley.
10. Corcoran, K. J. (1982). An exploratory investigation into self-other differentiation: Empirical evidence for a monistic perspective on empathy. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 19(1), 63-68. <https://doi.org/10.1037/h0088418>
11. Corcoran, K. J. (1983). Emotional separation and empathy. *Journal of Clinical Psychology*, 39(5), 667-671. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(198309\)39:5<667::AID-JCLP2270390505>3.0.CO;2-C](https://doi.org/10.1002/1097-4679(198309)39:5<667::AID-JCLP2270390505>3.0.CO;2-C)
12. De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 75–88. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9286-7>
13. Delhayе, M., Kempenaers, C., Burton, J., Goosseens, L., & Linkowski, P. (2011). Réflexions sur le concept de détachement adolescentaire [*Reflexions about the adolescent detachment concept*]. *Annales Médico-Psychologiques*, 169, 215-220.
14. Erikson E. (1968). *Identity, Youth and Crisis*. New York: Norton.
15. Koepke, S., & Denissen, J. J. A. (2012). Dynamics of identity development and separation-individuation in parent-child relationships during adolescence and emerging adulthood: A conceptual integration. *Developmental Review*, 32(1), 67–88. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2012.01.001>
16. Kroger, J., & Marcia, J. E. (2011). The identity statuses: Origins, meanings, and interpretations. In S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (pp. 31–53). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_2
17. Kulchytska, A.V. (2014). Cognitive Interest in the Context of Information Theory of Emotions. *East European Journal of Psycholinguistics*, 1, 121-129.

18. Larson, R., Richards, M., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10–18: disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32,744–754.
19. Meeus, W., & Dekovic', M. (1995). Identity development, parental and peer support: Results of national *Dutch survey*. *Adolescence*, 30, 931-944.
20. Meeus, W., Iedema, J., Maassen, G., & Engels, R. (2005). Separation–individuation revisited: on the interplay of parent–adolescent relations, identity and emotional adjustment in adolescence. *Journal of Adolescence* 28. 89–106.
21. Meeus, W. H. J., Branje, S. J. T., van der Valk, I., & de Wied, M. (2007). Relationships with intimate partner, best friend, and parents in adolescence and early adulthood: A study of the saliency of the intimate partnership. *International Journal of Behavioral Development*, 31(6), 569–580. <https://doi.org/10.1177/0165025407080584>
22. Montgomery, M. J., Hernandez, L., & Ferrer-Wreder, L. (2008). Identity development and intervention studies: The right time for a marriage? *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 8(2), 173–182. <https://doi.org/10.1080/15283480801940115>
23. Parra, A., Oliva, A., & Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38, 57–67. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.11.003>.
24. Ryan, M., & Lynch, J. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340–356. <https://doi.org/10.2307/1130981>
25. Sara Marie Kintzle Under the Direction of Brian Bride (2012). Secondary traumatic stress in military healthcare providers: an examination into empathy and emotional separation as moderating variables. – 115 p. https://getd.libs.uga.edu/pdfs/kintzle_sara_m_201205_phd.pdf.
26. Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Wang, W., & Olthuis, J. V. (2009). Measuring identity from an Eriksonian perspective: two sides of the same coin? *Journal of Personality Assessment*, 91, 143–154. <https://doi.org/10.1080/00223890802634266>
27. Schwartz, S. J., Hardy, S. A., Zamboanga, B. L., Meca, A., Waterman, A. S., & Picariello, S., et al. (2015). Identity in young adulthood: links with mental health and risky behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 39–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.10.001>.
28. Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Warmth with mothers and fathers from middle childhood to late adolescence: Within- and between-families comparisons. *Developmental Psychology*, 43, 551–563. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.551>
29. Sugimura, K. (2020). Adolescent identity development in Japan. *Child Development Perspectives*, 14(2), 71–77. <http://dx.doi.org/10.1111/cdep.12359>
30. Sugimura, K., Crocetti, E., Hatano, K., Kaniūšonytė, G., Hihara, S., & Žukauskienė, R. (2018). A cross-cultural perspective on the relationships between emotional separation, parental trust, and identity in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(4), 749–759. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0819-4>
31. Sugimura, K., Hihara, S., Hatano, K., Nakama, R., Saiga, S., & Tsuzuki, M. (2023). Profiles of emotional separation and parental trust from adolescence to emerging adulthood: Age differences and associations with identity and life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(3), 475–489. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01716-z>.
32. Umemura, T., Watanabe, M., Tazuke, K., Asada-Hirano, S., & Kudo, S. (2018). Secure base script and psychological dysfunction in Japanese young adults in the 21st century: Using the attachment script assessment. *Developmental Psychology*, 54(5), 989–998. <https://doi.org/10.1037/dev0000471>

33. Van Petegem, S., Vansteenkiste, M., Soenens, B., Beyers, W., & Aelterman, N. (2015). Examining the longitudinal association between oppositional defiance and autonomy in adolescence. *Developmental Psychology*, 51, 67–74. <http://dx.doi.org/10.1037/a0038374>
34. Waterman A. S. (1993). Developmental perspectives on identity formation: from adolescence to adulthood. In J. Marcia, A. Waterman, D. Matteson, S. Archer, & J. Orlofsky (Eds.), *Ego Identity* (pp. 42–68). New York: Springer.
35. Youniss J., & Smollar J. (1985). *Adolescent Relationships with Mothers, Fathers, and Friends*. Chicago: University of Chicago Press.
36. Žukauskienė, R., Kaniūšonytė, G., Nelson, L. J., Crocetti, E., Malinauskienė, O., Hihara, S., & Sugimura, K. (2020). Objective and subjective markers of transition to adulthood in emerging adults: Their mediating role in explaining the link between parental trust and life satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(12), 3006–3027. <https://doi.org/10.1177/0265407520948621>

References

1. Hodyk, S. (2024). Psykholohichni osoblyvosti fenomenu emotsiinoi separatsii v yunatskomu vitsi [Psychological features of the phenomenon of emotional separation in youth]. *Psykhoheneza osobystosti: norma i deviatsiia – Psychogenesis of personality: norm and deviation: coll. of science articles and theses*. (s. 31-41). Lutsk : FOP Mazhula Yu. M. [in Ukrainian].
2. Kulchytska, A. V, Mudryk, A. B, Fedotova, T. V. (2015). Stanovlennia komunikatyvnoi kompetentnosti v studentiv-psykholohiv [Development of communicative competence in psychology students]. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2, 100-109. [in Ukrainian].
3. Adams, G., & Fitch S. (1982). Ego stage and identity status development: a cross-sequential analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 574–583.
4. Allen, J. P. & Tan, J. S. (2016). The multiple facets of attachment in adolescence. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (3rd ed., pp. 399–434). Guilford Press.
5. Beyers, W., Goossens, L., Vansant, I., & Moors, E. (2003). A structural model of autonomy in middle and late adolescence: Connectedness, separation, detachment, and agency. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 351–365. <http://dx.doi.org/10.1023/a:1024922031510>
6. Bloss, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 22(1), 162–186. <https://doi.org/10.1080/00797308.1967.11822595>.
7. Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, 12(3), 171–176. <https://doi.org/10.1111/cdep.12278>
8. Campbell, E., Adams, G. R., & Dobson, W. R. (1984). Familial correlates of identity formation in late adolescence: A study of the predictive utility of connectedness and individuality in family relations. *Journal of Youth and Adolescence*, 13(6), 509–525. <https://doi.org/10.1007/BF02088596>.
9. Collins, W. A., & Steinberg, L. (2006). Adolescent development in interpersonal context. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 1003–1067). New York: Wiley.
10. Corcoran, K. J. (1982). An exploratory investigation into self-other differentiation: Empirical evidence for a monistic perspective on empathy. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 19(1), 63-68. <https://doi.org/10.1037/h0088418>
11. Corcoran, K. J. (1983). Emotional separation and empathy. *Journal of Clinical Psychology*, 39(5), 667-671. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(198309\)39:5<667::AID-JCLP2270390505>3.0.CO;2-C](https://doi.org/10.1002/1097-4679(198309)39:5<667::AID-JCLP2270390505>3.0.CO;2-C).
12. De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 75–88. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9286-7>

13. Delhaye, M., Kempnaers, C., Burton, J., Gooseens, L., & Linkowski, P. (2011). Réflexions sur le concept de détachement adolescente [Reflections about the adolescent detachment concept]. *Annales Médico-Psychologiques*, 169, 215-220.
14. Erikson E. (1968). *Identity, Youth and Crisis*. New York: Norton.
15. Koepke, S., & Denissen, J. J. A. (2012). Dynamics of identity development and separation-individuation in parent-child relationships during adolescence and emerging adulthood: A conceptual integration. *Developmental Review*, 32(1), 67–88. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2012.01.001>
16. Kroger, J., & Marcia, J. E. (2011). The identity statuses: Origins, meanings, and interpretations. In S. J. Schwartz, K. Luyckx, & V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (pp. 31–53). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_2
17. Kulchytska, A.V. (2014). Cognitive Interest in the Context of Information Theory of Emotions. *East European Journal of Psycholinguistics*. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University, 1, 121-129.
18. Larson, R., Richards, M., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10–18: disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32,744–754.
19. Meeus, W., & Dekovic', M. (1995). Identity development, parental and peer support: Results of national Dutch survey. *Adolescence*, 30, 931-944.
20. Meeus, W., Iedema, J., Maassen, G., & Engels, R. (2005). Separation–individuation revisited: on the interplay of parent–adolescent relations, identity and emotional adjustment in adolescence. *Journal of Adolescence* 28. 89–106.
21. Meeus, W. H. J., Branje, S. J. T., van der Valk, I., & de Wied, M. (2007). Relationships with intimate partner, best friend, and parents in adolescence and early adulthood: A study of the saliency of the intimate partnership. *International Journal of Behavioral Development*, 31(6), 569–580. <https://doi.org/10.1177/0165025407080584>.
22. Montgomery, M. J., Hernandez, L., & Ferrer-Wreder, L. (2008). Identity development and intervention studies: The right time for a marriage? *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 8(2), 173–182. <https://doi.org/10.1080/15283480801940115>.
23. Parra, A., Oliva, A., & Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38, 57–67. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.11.003>.
24. Ryan, M., & Lynch, J. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340–356. <https://doi.org/10.2307/1130981>.
25. Sara Marie Kintzle Under the Direction of Brian Bride (2012) Secondary traumatic stress in military healthcare providers: an examination into empathy and emotional separation as moderating variables. – 115 p. https://getd.libs.uga.edu/pdfs/kintzle_sara_m_201205_phd.pdf.
26. Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Wang, W., & Olthuis, J. V. (2009). Measuring identity from an Eriksonian perspective: two sides of the same coin? *Journal of Personality Assessment*, 91, 143–154. <https://doi.org/10.1080/00223890802634266>
27. Schwartz, S. J., Hardy, S. A., Zamboanga, B. L., Meca, A., Waterman, A. S., & Picariello, S., et al. (2015). Identity in young adulthood: links with mental health and risky behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 39–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.10.001>.
28. Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Warmth with mothers and fathers from middle childhood to late adolescence: Within- and between-families comparisons. *Developmental Psychology*, 43, 551–563. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.551>

29. Sugimura, K. (2020). Adolescent identity development in Japan. *Child Development Perspectives*, 14(2), 71–77. <http://dx.doi.org/10.1111/cdep.12359>
30. Sugimura, K., Crocetti, E., Hatano, K., Kaniūšonytė, G., Hihara, S., & Žukauskienė, R. (2018). A cross-cultural perspective on the relationships between emotional separation, parental trust, and identity in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(4), 749–759. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0819-4>
31. Sugimura, K., Hihara, S., Hatano, K., Nakama, R., Saiga, S., & Tsuzuki, M. (2023). Profiles of emotional separation and parental trust from adolescence to emerging adulthood: Age differences and associations with identity and life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(3), 475–489. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01716-z>.
32. Umemura, T., Watanabe, M., Tazuke, K., Asada-Hirano, S., & Kudo, S. (2018). Secure base script and psychological dysfunction in Japanese young adults in the 21st century: Using the attachment script assessment. *Developmental Psychology*, 54(5), 989–998. <https://doi.org/10.1037/dev0000471>
33. Van Petegem, S., Vansteenkiste, M., Soenens, B., Beyers, W., & Aelterman, N. (2015). Examining the longitudinal association between oppositional defiance and autonomy in adolescence. *Developmental Psychology*, 51, 67–74. <http://dx.doi.org/10.1037/a0038374>
34. Waterman A. S. (1993). Developmental perspectives on identity formation: from adolescence to adulthood. In J. Marcia, A. Waterman, D. Matteson, S. Archer, & J. Orlofsky (Eds.), *Ego Identity* (pp. 42–68). New York: Springer.
35. Youniss J., & Smollar J. (1985). *Adolescent Relationships with Mothers, Fathers, and Friends*. Chicago: University of Chicago Press.
36. Žukauskienė, R., Kaniūšonytė, G., Nelson, L. J., Crocetti, E., Malinauskienė, O., Hihara, S., & Sugimura, K. (2020). Objective and subjective markers of transition to adulthood in emerging adults: Their mediating role in explaining the link between parental trust and life satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(12), 3006–3027. <https://doi.org/10.1177/0265407520948621>

Received: 12.08.2024

Accepted: 03.09.2024